

ליקוטי אמרים

פרק לח

תק"ז

הנ"ל: בפרק הקודם.
בתלמוד: ברכות כ, ב. שבת
קנ, א. ופוסקים: טושו"ע
או"ח סי' ס"ג וסי' קא ס"ב
ובמג"א סק"ב. ברכת המזון
דאורייתא: ברכות כא, א.
שאר ברכות דרבנן: ברכות לג, א.

פרק לח והנה עם כל הנ"ל יובן היטב פסק ההלכה
הערוכה בתלמוד ופוסקי' דהרהור
לאו כדבור דמי ואם קרא ק"ש במחשבתו ובלבו לבד
בכל כח כוונתו לא יצא ידי חובתו וצריך לחזור ולקרוא
וכן בברכת המזון דאורייתא ובשאר ברכות דרבנן

ש, התפלה שהיא עבודה שבלב זו הכוונה .. ודיבור
התפלה הוא רק שיהי' הקול מעורר הכוונה³.

ואולי י"ל דמ"ש כאן שהדיבור הוא העיקר הוא רק
לענין תיקון העולם וגופו ונפשו הבהמית (להמשיך
אור לתקן נפש החיונית והגוף ע"י אותיות
הדיבור), אבל לענין עבודת הנפש האלקית שבתפלה
– העיקר⁴ הוא הכוונה (כבלקו"ת)⁵.

(כ"ק אדמו"ר⁶)

בכל כח כוונתו: כלומר: אפילו אם קרא בכל כח
כוונתו.

(כ"ק אדמו"ר⁷)

לחזור ולקרוא: אין פירושו, לקרות עוה"פ⁸, אלא
לחזור לענין ק"ש ולקרואה (בדיבור).

(כ"ק אדמו"ר⁷)

וכן בברכת המזון דאורייתא ובשאר ברכות
דרבנן ובתפלה: שבשלתם יש חידוש לגבי ק"ש:
ברכת המזון – אף שלא נאמר בה, ודברת בס"ט⁹ כמו
בק"ש; שאר ברכות – אף שהן רק דרבנן; תפלה –
אף שהיא, עבודה שבלב¹⁰.

(כ"ק אדמו"ר¹¹)

ובשאר ברכות דרבנן: וברכת התורה – צ"ע¹².

(כ"ק אדמו"ר¹³)

א – הובא בשל"ה (שם) התפלה צ"ל בלחש שאינו נשמע אפילו
לאזני המתפלל (פרטי הדעות בזה – נסמנו בלקו"ש חל"ה ע' 192
ואילך) – כי דוקא בזה בא לידי ביטוי גודל הביטול של תפלת
העמידה, שאין מציאותו נרגשת, עד שהוא עצמו אינו שומע את
קול תפלתו. ולפ"ו מציאות הדיבור בתפלה היא (רק) בשביל
בירור נה"ב (וי"ל שגם בזה מודגש ענין הביטול – שכל ענין
הדיבור בתפלה הוא רק כדי למלאות רצון העליון, לעשות לו ית'
דירה בתחתונים בבירור הגוף ונה"ב). (5) ראה לקמן פ"מ. קו"א
ד"ה להבין איך הקורא. קונטרס העבודה ספ"א. (6) לקו"ש ח"ג
ע' 904 הערה 18. חל"ה ע' 195 ואילך. (7) הגהה לשיעורים
בספר התניא (כתי"ק). (8) לכאורה הכוונה – כי מה ש"קרא"
במחשבתו אין זו קריאה כלל, וכשיקרא עתה הרי זו קריאתו
הראשונה. (9) ואתחננו ז. (10) תענית ב, א. (11) שיעורים
בספר התניא ס"ע 465 ואילך (12) ראה לקו"ש ח"ד ע' 148.
וש"נ. (13) מראה מקומות, הגהות והערות קצרות.

יובן היטב פסק ההלכה .. דהרהור לאו כדבור
דמי ואם קרא ק"ש במחשבתו ובלבו לבד ..
לא יצא ידי חובתו .. ואם הוציא בשפתיו ולא
כיון לבו יצא ידי חובתו: כלומר: הדין הוא (ש"אם
קרא ק"ש במחשבתו ובלבו לבד .. לא יצא ידי
חובתו) בפ"ע – לא קשה כלל, כי אין שייך להקשות
למה ציווה ה' מצוה לדבר ג"כ (ולא רק להרהר), כמו
שלא קשה למה ציווה לעשות מצוות מעשיות (ולא
רק להרהר בהן).

ולכן מוסיף אדה"ז את הדין הב' (ש"אם הוציא בשפתיו
ולא כיוון לבו יצא ידי חובתו), שעפ"ז צריך הבנה
(היטב) – למה במצוה ששייך בה שני הענינים,
דיבור וכוונה, דינם הפכי (שבדיבור בלבד, יצא ידי
חובתו, ובכוונה בלבד, לא יצא ידי חובתו).

(כ"ק אדמו"ר¹⁴)

דהרהור לאו כדבור דמי ואם קרא ק"ש
במחשבתו ובלבו לבד .. לא יצא ידי חובתו ..
וכן .. בתפלה ואם הוציא בשפתיו ולא כיון לבו
יצא ידי חובתו .. והיינו משום שהנשמה אינה
צריכה .. רק להמשיך אור לתקן נפש החיונית
והגוף ע"י אותיות הרבור: משמע שגם בתפלה
העיקר הוא הדיבור ולא הכוונה. אבל בלקו"ת² איתא

(1) שיעורים בספר התניא"ע ע' 466 הערה 7. (2) אחרי כה,
סע"ד. (3) ראה כ"י לטור או"ח סי' קא. ט"ז שם סק"א ג. שר"ע
אדה"ז שם ס"ג. וראה גם טושו"ע (ואדה"ז) או"ח סי' סא ס"ד
(ס"ה). ר"ח שער הקדושה ספט"י – הובא בשל"ה שער האותיות
פב, ב. וראה אוה"ת ורא"ע קצו ואילך. סה"מ תרנ"ט ע' ז.
(4) ויתרה מזו: הדיבור (בקול רם) מצד עצמו – הוא היפך הכוונה
העמוקה והרגש הפנימי שבלב [ומה שלפעמים הקול מעורר
הכוונה (כנ"ל בפנים) – אין זה אלא שהקול הוא גרם לעורר
הכוונה, אבל כשהאדם מתעורר בכוונה ורגש הלב – הרי קול רם
מבלבל כוונתו (ראה של"ה רנ, סע"א – מספר דרך חיים)].
ובפרט ע"פ המבואר בפנימיות התורה שתפלת העמידה היא
תכלית הדביקות שבתפלה גופא, ולכן צ"ל בלחש דוקא (ראה
תו"א ויחי מה, ג: "תפלה היא בלחש ובחשאי .. בחי' ביטול
במציאות ממש לגמרי, והיינו בחי' השתפכות אל חיק אבי' ממש
להיות כאין וכאפס ממש"). ולכן ע"פ פנימיות התורה (זח"א רי,

ובתפל' ואם הוציא בשפתיו ולא כיון לבו יצא ידי חובתו בדיעבד ואין צריך לחזור לבד מפסוק ראשון של ק"ש וברכה ראשונה של תפלת שמונה עשרה: שם סי' קא סי"א. ברפ"ב דברכות: יג, ב. תפלה .. בלא כוונה .. כגוף בלא נשמה: של"ה מס' תמיד עט, א. לקו"ת להאריז"ל ר"פ עקב. נפש כל חי ורוח כל בשר איש: איוב יב, יו"ד. נשמת כל אשר רוח חיים באפיו: ע"ד לשון הכתוב – נח ז, כב.

„שיפנה את לבו .. ויראה עצמו כאילו הוא עומד לפני השכינה“¹⁶, שבלעדי' התפלה בטלה¹⁷ – היא החפצא דמעשה התפלה (וכדברי הרמב"ם¹⁸: „חיוב מצוה זו כך הוא, שיהא אדם מתחנן ומתפלל“, „שואל צרכיו .. בבקשה ובתחינה“), ובלעדי' חסר גם כגוף התפלה¹⁹.

(כ"ק אדמו"ר²⁰)

תפלה או שאר ברכה בלא כוונה הן כגוף בלא נשמה פי' .. ההארה והמשכת אור א"ס ב"ה המאירה ומלוכשת בכוונת המצות מעשיות שהאדם מתכוין בעשייתן כדי לדבקה בו ית' .. להיות נפשו צמאה לה' כו': ממ"ש כאן מובן שלימוד תורה ללא צמאון, אף אם הוא לשמה²¹, הוא באינ' ערוך לגבי הלימוד בצמאון (כגוף בלא נשמה“).

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ²²)

ורוח כל בשר איש: א"א לפרש כאן „איש“ כפשוטו, שהרי מסיים „מכל בעלי חיים“, אלא פירושו „דבר יחיד“ (אין איינצעלנע זאך“), והוא מלשון

ע' 118 הערה 36. 18) שם פ"א ה"ב. 19) וראה שו"ע אדה"ז או"ח סי' קפ"ב. לקו"ש שם הערה 39. 20) לקו"ש שם ע' 117 הערה 33. 21) לכאורה צ"ל שאין הכוונה ללימוד תורה לשמה ממש [שהרי „לשמה ממש אי אפשר בלא התעוררות דחילו ורחימו הטבעיים עכ"פ" (לקמן פל"ט), ואין זה „כגוף בלא נשמה“], אלא הכוונה ללימוד תורה שאינו „שלא לשמה ממש לשום איזו פני' ח"ו“ (לקמן שם). 22) ביאורו ח"ב ס"ע תרכו ואילך.

לבד מפסוק ראשון של ק"ש: טושו"ע או"ח סי' ס"ה. וברכה ראשונה של תפלת שמונה עשרה: שם סי' קא סי"א. ברפ"ב דברכות: יג, ב. תפלה .. בלא כוונה .. כגוף בלא נשמה: של"ה מס' תמיד עט, א. לקו"ת להאריז"ל ר"פ עקב. נפש כל חי ורוח כל בשר איש: איוב יב, יו"ד. נשמת כל אשר רוח חיים באפיו: ע"ד לשון הכתוב – נח ז, כב.

ובתפלה: לא חשיב לי' לא בדאורייתא ולא בדרבנן, כי לפעמים תפלה היא מן התורה ולפעמים מדרבנן¹⁴.

(כ"ק אדמו"ר¹⁵)

וברכה ראשונה של תפלת שמונה עשרה: להעיר מתיקוני זוהר בהקדמה ד"ה דרגא יו"ד¹⁵.

(כ"ק אדמו"ר¹⁶)

וכראי' [ברפ"ב דברכות] ע"כ מצות כוונה מכאן ואילך מצות קריאה: הוא מימרא דר' זוטרא, דס"ל (בברכות שם) שצריך לכוון עד „על לבבך“ (ולא רק בפסוק ראשון). ולא הובאה מימרא זו כאן להורות עד היכן היא מצות כוונה (שבזה לא קיי"ל כר' זוטרא), אלא לדייק ש„מכאן ואילך“ – לכל חד כדאית לי' – המצוה היא בקריאה דוקא.

(כ"ק אדמו"ר¹⁷)

תפלה או שאר ברכה בלא כוונה הן כגוף בלא נשמה: יש לומר שכוונתו לכוונות הפרטיות שבתפלה, שהן בדומה לכוונות שבשאר ברכות (ומצוות). אבל הכוונה הכללית שבתפלה, דהיינו רגש התחינה לפני הקב"ה (ובמיוחד – הכוונה

14) ראה אגרות קודש אדה"ז ע' לד. וש"נ. 15) ו, א (ושם: „יראת ה' .. אקדים לה בצלותא .. כוונה דאיהי מחשבה צריך לאקדמה למצוה, ובגין דא שויאו רבנן כוון מחשבתא דצלותא בברכה קדמאה דהכי אוקמוהו אם לא כוון בברכה ראשונה חוזר לראש“). 16) רמב"ם הל' תפלה פ"ד הט"ז. וראה שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס צח. 17) רמב"ם שם הט"ו ובחידושי הגר"ח לשם. וראה קו"א ד"ה להבין מ"ש בשער היחודים. אגרות קודש ח"ח ע' ח (אבל ראה שם ע' שלג שאין לפסוק כן למעשה). לקו"ש חכ"ב

ליקוטי אמרים

פרק לח

תק"ט

כי היא בחי' ממוצעת כנ"ל:
פל"ז.

באפיו מכל בעלי חיים וה' מחיה את כולם ומהוה אותם מאין ליש תמיד באור וחיות שמשפיע בהם שגם הגוף החומרי ואפי' אבנים ועפר הדומם ממש יש בו אור וחיות ממנו ית' שלא יחזור להיות אין ואפס כשהיה ואעפ"כ אין ערך ודמיון כלל בין בחי' אור וחיו' המאיר בגוף לגבי בחי' אור וחיות המאיר בנשמה שהיא נפש כל חי ואף שבשניהם אור אחד שוה בבחי' הסתר פנים ולבושי' שוים שהאור מסתתר ומתעלם ומתלבש בו כי שניהם הם מעו"הו שבכללותו מסתתר בשוה האור והחיות שמרוח פיו ית' בבחי' הסתר פנים וירידת המדרגות בהשתלשלות העולמות ממדרגה למדרגה בצמצומים רבים ועצומים עד שנתלבש בקליפת נוגה להחיות כללות עו"הו החומרי דהיינו כל דברים המותרים והטהורים שבעולם הזה וממנה ועל ידה מושפעים דברים הטמאים כי היא בחי' ממוצעת כנ"ל אעפ"כ ההארה שהיא המשכת החיות אשר ה' מאיר ומחיה דרך לבוש זה אינה שוה בכולן בבחי' צמצום והתפשטות כי בגוף הגשמי והדומם ממש כאבנים ועפר ההארה היא בבחי' צמצום גדול אשר אין כמוהו והחיות שבו מועטת כל כך עד שאין בו אפי' כח הצומח ובצומח ההארה אינה בצמצום גדול כל כך. ודרך

[ג. ב.]

„ומתלבש בהם“ (שהרי קאי על הלבושים).

(כ"ק אדמו"ר²⁸)

עד שנתלבש בקליפת נוגה להחיות כללות עוה"ן החומרי: „כללות עוה"ז" – הן דברים המותרים והן דברים האסורים (ומפרש: „דהיינו כל דברים המותרים.. וממנה ועל ידה מושפעים דברים הטמאים כו"').

(כ"ק אדמו"ר²⁷)

הגשמית ובחי' דומם ממש, אילו היו מסתלקות ממנה כרגע ח"ו האותיות מעשרה מאמרות שבהן נבראת הארץ בששת ימי בראשית היתה חוזרת לאין ואפס ממש כמו לפני ששת ימי בראשית ממש". (26) ושם: „דברים חומריים וגשמיים.. בתוכם יש אור וחיות המהווה אותם מאין ליש תמיד שלא יחזרו להיות אין ואפס כשהיו כו"'. (27) קיצורים והערות ע' לז – הובא ב„מראה מקומות, הגהות והערות קצרות". (28) „מראה מקומות, הגהות והערות קצרות". „הערות ותיקונים בדרך אפשר".

„קיימין באיש" (בניגוד ל„קיימין במין"), וכמ"ש בכרובים²³, „איש אל אחיו".

(כ"ק אדמו"ר²⁴)

יש בו אור וחיות ממנו ית' שלא יחזור להיות אין ואפס כשהיה: עיין שער היחוד והאמונה פ"א²⁵. לקמן פנ"א²⁶.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ²⁷)

שהאור מסתתר ומתעלם ומתלבש בו: אולי צ"ל

(23 תרומה כה, כ. 24) הגהה לשיעורים בספר התניא (כתי"ק) – נדפסה (בחלקה) בלקוטי ביאורים ע' רלד. (25) ושם: „כתיב לעולם ה' דבר נצב בשמים, ופי' הבעש"ט ז"ל כי דברך שאמרת יהי רקיע בתוך המים וגו' תיבות ואותיות אלו הן נצבות ועומדות לעולם בתוך רקיע השמים.. כי אילו היו האותיות מסתלקות כרגע ח"ו וחוזרות למקורן היו כל השמים אין ואפס ממש והיו כלא היו כלל וכמו קודם מאמר יהי רקיע כו' ממש, וכן בכל הברואים שבכל העולמות עליונים ותחתונים ואפילו ארץ הלזו

נחשב כמעשה ממש כנ"ל:
פל"ו.

כלל נחלקות לארבע מדרגות דומם צומח חי מדבר כנגד ד' אותיות שם הוי"ה ב"ה שממנו מושפעים וכמו שאין ערך ודמיון ההארה והמשכת החיו' שבדומם וצומח להארה והמשכת החיות המלוכש' בחי ומדבר אף שבכולן אור אחד שיה בבחי' הסתר פנים ומלוכש בלבוש אחד בכולן שהוא לבוש נונה כך אין ערך ודמיון כלל בין הארת והמשכת אור א"ס ב"ה שהוא פנימיות רצונו ית' בלי הסתר פנים ולבוש כלל המאירה ומלוכשת במצות מעשיות ממש. וכן במצות התלויות בדבור וביטוי שפתים בלי כוונה שהוא נחשב כמעשה ממש כנ"ל לגבי ההארה והמשכת אור א"ס ב"ה המאירה ומלוכשת בכוונת המצות מעשיות שהאדם מתכוין בעשייתן כדי לדבקה בו ית' ע"י קיום רצונו שהוא ורצונו אחד וכן בכוונת התפלה וק"ש וברכותיה ושאר ברכות שבכוונתו בהן מדבק מחשבתו ושכלו בו ית' ולא שדביקות המחשבה ושכל האדם בו ית' היא מצד עצמה למעלה מדביקו' קיום המצות מעשיו' בפועל ממש כמ"ש לקמן אלא מפני שזהו ג"כ רצונו ית'

ולא שדביקות המחשבה ושכל האדם בו ית' היא מצד עצמה למעלה מדביקו' קיום המצות מעשיו' בפועל ממש כמ"ש לקמן: אין לפרש שכוונתו לומר שאי-אפשר שדביקות המחשבה מצד עצמה (היינו בכח האדם ועבודתו בלבד, ללא נתינת כח מצד ציווי הקב"ה) תהי' למעלה מדביקות קיום המצוות המעשיות, כי דביקות בקב"ה יכולה להיות רק ע"י קיום מצותיו – שהרי על הכוונה ישנו ציווי נוסף, וא"כ י"ל שמיתוסף גם בהדביקות [ואף שזהו מ"ש בהתירוץ („שזהו ג"כ רצונו ית' כו"י) – לא זה החידוש בהתירוץ, שהרי פשוט הוא, והחידוש הוא ש„הארת רצון העליון הזה .. היא גדולה כו"י].

אלא פירוש הדברים הוא, ש„דביקות המחשבה ושכל" מצד מהות הדביקות עצמה³² אינה למעלה מהדביקות שע"י קיום מצוות מעשיות³³, כי הדביקות מצד עצמה שווה בכל המצוות וכוונתן (והחילוקים ביניהן הם רק במדרגת הארת הרצון העליון בנפש, ש„הארת

דומם צומח חי מדבר כנגד ד' אותיות שם הוי"ה שממנו מושפעים: בניאור שייכות ד' הסוגים דצח"מ לד' אותיות שם הוי"ה – ראה תו"א בראשית ג, סע"ד ואילך. תו"ח בראשית יט, רע"ג ואילך.

(כ"ק אדמו"ר²⁹)

ומאחר שבאות יו"ד נכלל גם הקוץ שעל היו"ד³⁰, מובן מזה שכן הוא גם בבחי' מדבר.

(כ"ק אדמו"ר³¹)

המלוכש' בחי ומדבר: קרי „המלוכשת" (לשון נקבה יחיד). וכן הוא לקמן: „הארת והמשכת אור א"ס ב"ה .. המאירה ומלוכשת כו"י.

(כ"ק אדמו"ר³²)

שהאדם מתכוין בעשייתן כדי לדבקה בו ית' כו"י: צ"ע: (א) שייכות תוכן הכוונה („לדבקה בו ית' כו"י) לענינו כאן. (ב) ועיקר – הרי הכוונה יכולה להיות גם כוונה פרטית (המשכת מוחין בז"א ע"י תפילין וכיו"ב), פירוש המלות וכו'.

(כ"ק אדמו"ר³³)

קאי על „דביקות", ולא על „מחשבה ושכל" דסמיך ל"י [דאילו מצד המחשבה עצמה – ודאי יש מעלה בדביקות המחשבה על

29 לקו"ש ח"ו ע' 108-9 הערה 16. 30 לקמן אגה"ת פ"ד. 31 לקו"ש ח"ו ע' 474 בהערה. 32 היינו ש„מצד עצמה"

ליקוטי אמרים

פרק לח

תקכא

וכמ"ש בע"ח: שער מ (שער פנימיות וחיצוניות) דרוש ב.

לדבקה בשכל ומחשבה וכוונת המצות מעשיו' וכוונת' ק"ש ותפלה ושאר ברכות והארת רצון העליון הזה המאירה ומלובשת בכוונה זו היא גדולה לאין קץ למעלה מעלה מהארת רצון העליון המאירה ומלובשת בקיום המצות עצמן במעשה ובדבור בלי כוונה כגודל מעלת אור הנשמה על הגוף שהוא כלי ומלבוש הנשמה כמו גוף המצוה עצמה שהוא כלי ומלבוש לכוונתה ואף שבשתייהן במצוה וכוונתה מלבוש רצון אחד פשוט בתכלית הפשיטות בלי שום שינוי וריבוי ח"ו ומיוחד במהותו ועצמותו ית' בתכלית היחוד אף על פי כן ההארה אינה שוה בבחינת

[א, 8]

צמצום והתפשטות*

ונחלקת גם כן לארבע מדרגות כי גוף המצות עצמן ממש הן ב' מדרגות שהן מצות מעשיות ממש ומצות התלויות בדבור ומחשבה כמו תלמוד תורה

הגה"ה

(וכמ"ש בע"ח שכוונת המצות ותלמוד תורה היא במדרגת אור וגוף המצות הן מדרגות ובחי' כלים שהם בחי' צמצום שע"י צמצום האור נתהוו הכלים כידוע ל"ח):

הגה"ה: צ"ל „הגהה“, בלא סימן ר"ת, כנ"ל פ"ז³⁷.

חצאי העיגול – מיותרים, כנ"ל פ"א³⁸.

(כ"ק אדמו"ר³⁷)

כידוע ל"ח: ראה ע"ח שער מז פ"א³⁹.

(כ"ק אדמו"ר³⁷)

מצות התלויות בדבור ומחשבה: צ"ע מה שעד

ולכן כשמדברת דברי תורה ותפלה בלא כוונה אף שהן אותיות קדושות .. מ"מ ההארה שבהן מקדושתו ית' היא בבחי' צמצום .. אבל בתפלה בכוונה ותורה בכוונה לשמה הרי הכוונה מתלבשת באותיות הדיבור .. לכן היא מעלה אותן עד מקומה .. ושם מאיר ומתגלה אור א"ס ב"ה שהוא רצון העליון ב"ה המלובש באותיות התורה שלומד ובכוונתו .. בהארה גדולה לאין קץ מה שלא יכול להאיר ולהתגלות כלל בעוד האותיות והמצוה בעוה"ז הגשמי כו".
36 ושם: „הגורם שכר המצוה היא המצוה בעצמה כי בעשייתה ממשיך האדם גילוי אור א"ס ב"ה .. שאין שם בחי' הסתר פנים כלל להסתיר אורו ית' .. אשר הן הן פנימיות רצונו ית' בלי שום הסתר פנים .. ומ"ש רז"ל שת"ת כנגד כולם .. משום שהיא בחי' חב"ד של א"ס ב"ה ובעסקו בה ממשיך עליו אור א"ס ב"ה ביתר שאת והארה גדולה לאין קץ מהארה והמשכה ע"י פקודין כו".
37 „לקוטי פירושים" שם ד"ה הגה"ה. **38** „לקוטי פירושים" שם ד"ה הגהה. **39** ושם: „תחלת הכל נתפשט הא"ס .. ענין

רצון העליון הזה המאירה ומלובשת בכוונה זו היא גדולה לאין קץ למעלה מעלה מהארת רצון העליון המאירה ומלובשת בקיום המצוות עצמן".

(כ"ק אדמו"ר³⁴)

כמ"ש לקמן: עיין לקמן פ"מ³⁵. לעיל פל"ז³⁶.

(כ"ק אדמו"ר³⁷)

הדביקות שבעשיית המצוה, שהרי הארת הרצון שבמחשבה „היא גדולה לאין קץ" מהארת הרצון שבמעשה המצוה (כמבואר להלן בתניא); אלא שמעלה זו אינה מצד הדביקות עצמה, ככפנים].
33 וכמו שמצינו בענינים אחרים דרגות שונות של דביקות, זו למעלה מזו, והן: (א) דביקות ע"י אכילה לשם שמים; (ב) דביקות ע"י אכילת קרבן; (ג) דביקות דלעת"ל, ש"אין שם לא אכילה ולא שתי' .. ונהנים (וניזונים) מזיו השכינה" (ברכות יז, א). או בכללות יותר: דביקות ע"י (א) „בכל דרכי דעה" (משלי ג, ו); (ב) „והלכת בדרכיו" (תבוא כת, ט. וראה סוטה יד, א. רמב"ם הלכות דעות ספ"א); (ג) מסירות נפש בפועל ממש. **34** מכתב והגהה לשיעורים בספר התניא (כתי"ק) – ההגהה נדפסה (בחלקה) בלקוטי ביאורים ע' רלד. **35** ושם: „ואף דאורייתא וקב"ה כולא חד שהוא ורצונו אחד הרי קב"ה איהו ממלא כל עלמין בשוה ואעפ"כ אין העולמות שוים במעלתם והשינוי הוא מהמקבלים .. שהעליונים מקבלים הארה יותר גדולה לאין קץ מהתחתונים ..

וק"ש ותפלה וברכת המזון ושאר ברכות. וכוונת המצות לדבקה בו ית' שהיא כנשמה לגוף נחלקת ג"כ לשתי מדרגות כמו שתי מדרגות הנשמה שהן בגוף החומרי שהן חי ומדבר. כי מי שדעתו יפה לדעת את ה'

גופא). וזהו ג"כ ענין התפלה, כמ"ש בפע"ח⁴⁸ גבי מודים דרבנן, שחיוב הכריעה במודים, הוא להוריד טפת החסדים דרך חוט השדרה היורדת מן המוח דז"א כו".

והיינו⁴⁹, שכשם שבהטפה נמשך ממהות הנפש ועצמותה ממש המלוּבשת במוחין (ולכן מולידה בדומה לו ממש), ונמשכת ע"י חוט השדרה, דהיינו ע"י הדעת (כמ"ש⁴⁹, והאדם ידע גו"י) – כך כוונת התפלה היא להמשיך לכנס"י אורות ונשמות שהן למעלה מבחי' כלים וחיות העולמות, אלא הן המשכת אור א"ס ממש בלי גבול, והמשכה זו היא ע"י הדעת⁵⁰. ונכלל בזה גם ענין המשכת הדעת לנשמות ישראל שבגופים, שיהי' בהן בחי' דעת והרגשה באלקות כאילו רואה (כי הראי' היא בחי' חכמה, ומהחכמה נמשך בדעת, כמ"ש⁵¹, אתה הראת לדעת").

וכוונה זו היא כנגד מדרגת חי, כיון שהמשכת בחי' דעת זו היא מהחכמה, דכתיב בה⁵², "החכמה תחיי"י⁵³. ומדרגה הב' – היא בחי' דעת עליון, שהו"ע המשכת מקיף עליון, דהיינו התגלות בחי' עתיק ממש, שהוא בחי' נשמה לנשמה.

וזהו ענין "בית תפלה"⁵⁴, שע"י התפלה נעשית המשכת בחי' בית, שהוא מקיף עליון הנל"ם⁵⁵ [כמבואר בד"ה מזמור שיר חנוכת הבית⁵⁶ בענין ג'

כאן לא הזכיר מצוות שבמחשבה, ואפילו כשכתב בסיום הענין (לעיל בפרקין) "שבכוונתו בהן מדבק מחשבתו ושכלו".

(כ"ק אדמו"ר⁷⁷)

תלמוד תורה וק"ש ותפלה וברכת המזון ושאר ברכות: להעיר, שבריש פרקין נזכרו ק"ש וברכת המזון ושאר ברכות ותפלה, ולא נזכר תלמוד תורה. (כ"ק אדמו"ר⁴⁰⁷)

וכוונת המצות .. נחלקת ג"כ לשתי מדרגות כמו שתי מדרגות הנשמה .. שהן חי ומדבר כו': ב' מדרגות אלו שבכוונת המצוות (בחי' נשמה) הן כנגד ב' הבחינות בדעת (כנודע⁴¹ בענין מ"ש⁴² "כי אל דעות הוי", שיש ב' דעות, דעת תחתון ודעת עליון), כי המשכת הדעת הו"ע התפלה, שהיא הכוונה והנשמה של המצוות⁴³. ובפרטיות:

מדריגה הא' – היא בחי' דעת תחתון (הנקרא גם "דעת דבין כתפין"⁴⁴), דהיינו דעת הנמשך ומתפשט במדות, והוא בחי' נשמה להן⁴⁵.

וזהו שהתפלה היא בחי' חוט השדרה (כמארז"ל⁴⁶ ששמונה עשרה ברכות ("חי' ברכאן דצלותא") הן כנגד חי' חוליות השדרה), כדאיתא בפרדס⁴⁷ ששני הזרועות והגוף הם חג"ת, וחוט השדרה הוא הדעת הנמשך מהחכמה ונעשה נשמה לתפארת (בחי'

התפשטות מורה התעבות האור .. ונעשה כלים ע"י התפשטות".
(40) לקו"ש חי"ח ע' 153 הערה 22. **(41)** ראה תו"א יתרו סח, א. לקו"ת פ' ראה כג, ד. דרושים לשמע"צ פג, א. שה"ש ל, א ואילך. מז, ב. ובכ"מ. **(42)** שמואל א ב, ג. **(43)** ראה בארוכה לקו"ת בלק עא, א ואילך. **(44)** ראה מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א ע' שפז. ע' שצד. תקס"ח ח"א ע' קפד. תו"ח וירא קי, ג. וש"נ. **(45)** ראה ע"ח שכ"ג (שער מוחין דצלם) פ"ה אות ד. וראה תו"א משפטים ע, ג שמשא הוא "דעת פנימיות המדות .. והוא בחי' קו וחוט האור א"ס כו", עיי"ש. **(46)** ברכות כח, ב – נתבאר בארוכה בלקו"ת ש ע, ב ואילך. וראה גם תו"א יתרו עב, א. עג, ב. מג"א צא, א. **(47)** שער לא (שער הנשמה) פ"ח [וראה שם שער כג (שער ערכי הכינויים) פ"ח (ערך חוט), שכתב שגם "משפיע שפע לכל הצדדין כנודע"]. וכ"ה במאו"א אות חי"ת סי"א. וראה גם זח"ב קפו, ב בענין הלולב, שהוא "כחוטא

דשדרה קיימא דגופא", ואיתא במק"מ שם (ומקורו מפע"ח שער הלולב פ"ג) שמתעם זה "שדרו של לולב צריך שיצא מן ההדס טפח" (סוכה לב, ב), כי הדעת הוא טפח למעלה מחג"ת (ועיין פע"ח שם ד"ה להר"ר יוסף מערבי שהאריך בענין הדעת והלולב, ובסוף הפרק: "אור זה .. הוא חוט של חסד .. חוט השדרה כו"). וראה גם מק"מ למאה"ז (ח"ג כה, ב), "דא חוטא דאברהם .. דכתיב אם מחוט כו", שפי' (בשם הרח"ו) שהוא חוט היורד דרך השדרה מחסד שבמות, והיינו ע"י הדעת, כמבואר בארוכה בפע"ח שם (וכמובא בפנים מהפרדס). וראה גם השמטות לזח"א סל"ב (רסג, ב). **(48)** שער העמידה פ"כ. **(49)** בראשית ד, א. **(50)** ולכן ראשית והתחלת הבקשות ד"ב ברכות אמצעיות שבשמו"ע היא ברכת חונן הדעת. **(51)** ואתחנן ד, לה. **(52)** קהלת ז, יב. **(53)** ראה לקו"ת חוקת נח, א. ועוד. **(54)** ישע"י נו, ז. **(55)** ראה גם תו"א בראשית א, ג. **(56)** לקו"ת ברכה צח, ד ואילך.

ליקוטי אמרים

פרק לח

תקנא

ולהתבונן בגדולתו ית' ולהוליד מבינתו יראה עילאה במוחו ואהבת ה' בחלל הימני שבלבו להיות נפשו צמאה לה' לדבקה בו ע"י קיום התורה והמצוות שהן המשכת והארת אור א"ס ב"ה על נפשו לדבקה בו

ה' ולהתבונן בגדולתו ית' ולהוליד מבינתו יראה עילאה במוחו ואהבת ה' בחלל הימני שבלבו .. הרי כוונה זו על ד"מ כמו נשמת המדבר .. ומי שדעתו קצרה לידע ולהתבונן .. רק שזוכר ומעורר את האהבה הטבעית המסותרת בלבו ומוציאה מההעלם והסתר הלב אל הגילוי במוח עכ"פ .. הרי כוונה זו עד"מ כמו נשמת החי כו': י"ל שהמבואר כאן הוא בחי' חי ומדבר כפי ששייכים לקיום המצוות, אבל בעצם העבודה – בחי' המוחין השייכים למדות (דהיינו אהבה ויראה הבאים ע"י השגה והתבוננות) הם בחי' ומדריגת החי, ואילו בחי' מדבר היא העבודה בבחי' מוחין בעצם, שהיא למעלה מהמדות, היינו שאינו בבחי' שייכות לדבר שלמטה ממנו, אלא אדרבה – הוא בבחי' התקשרות ודביקות ממש באלקות בתכלית האחדות, והוא כענין בחי' מרכבה (וכמבואר לקמן⁶⁵ שזהו החילוק בין מדריגת עולם הבריאה למדריגת עולם האצילות).

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב⁶⁶)

מי שדעתו יפה לדעת את ה' ולהתבונן .. ובכוונה זו הוא לומד ומקיים המצוות וכן בכוונה זו מתפלל ומברך הרי כוונה זו על ד"מ כמו נשמת המדבר .. ומי שדעתו קצרה .. רק שזוכר ומעורר את האהבה הטבעית המסותרת בלבו .. ובכוונה זו הוא סור מרע ועושה טוב ולומד ומתפלל ומברך .. הרי כוונה זו עד"מ כמו נשמת החי: בתחלת דבריו, בענין הכוונה הבאה מדחילו ורחימו שכליים – נקט אדה"ז ארבעה דברים

הבחינות מזון לבוש ובית, שמזון הוא אור פנימי (ממכ"ע), ולבוש (שהוא לפי מדת הגוף) הוא בחי' מקיף הקרוב השייך לאור הפנימי ולכלי (והוא בחי' אריך אנפין, שהוא שורש הנאצלים), ובית הוא מקיף עליון שאין לו שייכות עם האור הפנימי והכלי (והוא בחי' עתיק, שהוא בחינה התחתונה שבמאציל עצמו), ואותיות התפלה הן האבנים שמהן נבנה הבית.

וכוונה זו היא כנגד מדריגת מדבר, בחי' כתר⁵⁸.

והחילוק בין ב' בחינות כוונה אלו⁵⁷ הוא החילוק בין תפלת חול לתפלת שבת⁵⁸: תפלת חול היא בחי' דעת תחתון, כי בחול הוא בחי' יעקב, יחודא תתאה (היינו שהבריאה היא יש מאין – שלמטה הוא היש, אלא שהיש מתהווה בכל רגע מהאין), ומזה נמשך בחי' ביטול היש, שהוא המס"נ דבכל נפשך⁵⁹; ותפלת שבת היא בחי' דעת עליון⁶⁰, כי בשבת הוא בחי' ישראל, התגלות בחי' יחודא עילאה (היינו כמו שהוא קמי' ית', שלמעלה הוא היש ולמטה הוא האין), ומזה נמשך בחי' ביטול בעצם, שהוא המס"נ שבאחד⁵⁹.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ⁶¹)

ב' מדריגות אלו הן בחי' אדם ובהמה, כי „אדם יש לו דעת“⁶², דהיינו בחי' דעת עליון, משא"כ „בהמה אין לה דעת“⁶², וידוע⁶³ שאין הכוונה שאין בה בחי' דעת כלל, אלא שהיא בחי' דעת תחתון.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב⁶⁴)

וכוונת המצוות .. נחלקת ג"כ לשתי מדריגות .. שהן חי ומדבר. כי מי שדעתו יפה לדעת את

(57) ובאמת אין סתירה ביניהן, כי המשכת הדעת, שהוא בחי' נשמה דו"א, שרשה מבחי' עתיק, שהוא בחי' נשמה לכל האצילות (ראה ע"ח שם), וכמבואר בתו"א שם שהמשכת המקיף הנ"ל היא בחי' „רוחו ונשמתו אליו יאסוף“ (איוב לד, יד), „להיות מתאסף השראתו אצלו בקרב איש ולב עמוק“ (תו"א שם א, א). ומ"מ עיקר גילוי בחי' עתיק הוא בשבת, והתפלה דחול היא רק הארה מבחי' שבת. (58) ראה גם לקו"ת בלק שם (עא, ד ואילך). (59) ראה לקו"ת שה"ש בתחלתו. (60) ראה תו"א ויקהל פח, א. וראה זח"א ת, א ובפי' הרמ"ז שם בשם האוצ"ח, שבשבת נמשך לנוקבא

דעת יותר פנימי, והוא שם ס"ג העליון דאימא עילאה. והיינו בחי' דעת עליון, כמבואר בלקו"ת להאריז"ל פ' שמות ובפע"ח שער השופר פ"א שדעת עליון הוא בחי' שמות ס"ג הנמשכים מתיקון ואמת דא"א בנינה עילאה. ועיין ג"כ פ"י הרמ"ז ר"פ ויקרא. (61) אוה"ת השמטות (בראשית ח"ב) תכו, ב. בלק (הוספות) ע' 72 ואילך. (62) ראה ב"ק ב, ב ובפרש"י (ד"ה אדם). תו"א ר"פ משפטים. ובכ"מ. (63) ראה „לקוטי פירושים“ לעיל פ"ג ד"ה והדעת (הא'). וש"נ. (64) סה"מ תרס"ח ע' ע. וראה גם סה"מ תרפ"ד ע' רעו. (65) פל"ט. (66) המשך תער"ב ח"א פקמ"ז.

רעין דלא מתפרשיין⁷⁴; ועוד יש ב' מוחין, שהם חסד וגבורה דדעת⁷⁵.

ובפרטיות:

החלוקה הא', 'לומד ומקיים המצוות' – כנגד ב' המוחין חכמה ובינה: לימוד התורה – כנגד חכמה, כי 'אורייתא מחכמה נפקת'⁷⁶; וקיום המצוות, שהם כלי קיבול לתורה (ע"ד מ"ש⁷⁷), כי נר מצוה ותורה אור, שהנר הוא כלי קיבול לאור) – כנגד בינה, שהיא כלי לחכמה [וזהו מ"ש⁷⁸], והאר עינינו בתורתך ודבק לבנו במצוותיך, שבתורה נאמר, 'והאר עינינו', שענינים הם בחי' חכמה (כמו שהחכמים נקראים, עיני העדה⁷⁹), ובמצוות נאמר, 'ודבק לבנו', ולב הוא בינה, כמאמר⁸⁰, 'בינה לבא'.

והחלוקה הב', 'מתפלל ומברך' – כנגד ב' המוחין חסד וגבורה דדעת. וזהו מ"ש [וכן בכוונה זו מתפלל ומברך] (היינו שמדמה ב' ענינים אלו, 'מתפלל ומברך', לב' הענינים הקודמים, 'לומד ומקיים המצוות'), כי המוחין דחסד וגבורה הם כמו בחי' דמיון להמוחין דחכמה ובינה, כי חסד הוא ענף החכמה וגבורה היא ענף הבינה⁸¹.

משא"כ בענין הכוונה דדו"ר טבעיים (שהם, 'עד"מ כמו נשמת החי', בחי' בינה, שם אלקים) – נקט חמשה דברים, כנגד ה' אותיות דשם אלקים, וכללם בחלוקה אחת, כי אין שייך כאן ב' חלוקות, כמובן.

ועפ"ז יובן גם הטעם שבענין הכוונה דדו"ר שכליים נקט תחלה, 'לומד' ואח"כ, 'מקיים המצוות', ובענין הכוונה דדו"ר טבעיים נקט תחלה, 'סור מרע ועושה טוב' ואח"כ, 'לומד' – כי מצד בחי' חכמה הסדר הוא תחלה תלמוד ואח"כ מעשה, ומצד בחי' בינה הוא להיפך, כמובן [וכדמצינו⁸² בב' הפרשיות דקריאת שמע (שהן כנגד ראובן ושמעון, ראי' ושמיעה⁸³, שהם חכמה ובינה), שבפרשה ראשונה

(לומד, 'מקיים המצוות', 'מתפלל' ו'מברך'), וחילקם לשתי חלוקות ('לומד ומקיים המצוות' בחלוקה אחת, ו'מתפלל ומברך' בחלוקה אחרת, שהרי הקדים לפני' עושה"פ בכוונה זו), ובחלוקה הא' נקט תחלה, 'לומד' ואח"כ, 'מקיים המצוות';

ואילו בהמשך דבריו, בענין הכוונה הבאה מדחילו ורחימו טבעיים – נקט חמשה דברים ('סור מרע', 'עושה טוב', 'לומד', 'מתפלל' ו'מברך'), ונקט כולם בחלוקה אחת, ונקט תחלה, 'סור מרע ועושה טוב' (שהוא כמו בחי' 'מקיים המצוות' שבתחלת דבריו, שמחלקם כאן לשני דברים – 'סור מרע' ו'עושה טוב') ואח"כ, 'לומד'.

וי"ל בטעם השינויים – ע"פ המבואר כאן שהכוונה שמדו"ר שכליים היא, 'על ד"מ כמו נשמת המדבר', והכוונה שמדו"ר טבעיים היא, 'עד"מ כמו נשמת החי':

לעיל בפרקין נתבאר, שד' בחינות דצח"מ הן, כנגד ד' אותיות שם הוי"ו ב"ה שממנו מושפעים. ועפ"ז נמצא, שמדבר הוא מבחי' חכמה (יו"ד של שם הוי"ו), וחי הוא מבחי' בינה (ה"א של שם הוי"ו). וזהו הטעם שהמדבר מדותיו הן שכליות, כי בחכמה הוא שם הוי"ו (בכללות), והמוחין (ובפרטיות – מוחין דגדלות⁶⁷) עיקרם מצד בחי' חכמה⁶⁸; משא"כ החי מדותיו הן טבעיות, כי בבינה הוא שם אלקים⁶⁹, והוא בחי' מוחין דקטנות, שעיקרם מדות, והבינה היא רק לבושי המוחין⁷⁰.

וזהו הטעם שבענין הכוונה דדו"ר שכליים (שהם, 'על ד"מ כמו נשמת המדבר', בחי' מוחין, שם הוי"ו) נקט ארבעה דברים, וחילקם לשתי חלוקות – כנגד ד' מוחין (כידוע⁷¹ בענין ד' פרשיות דתפילין⁷²) הנחלקים לב' חלוקות⁷³: עיקרי המוחין – חכמה ובינה, שכל אחד מהם הוא מוח שלם, והם, 'תרין

במילוי יודיין), שהם כנגד ב' מוחין חו"ב, נרמזים בראשי תיבות של, 'ברוך שם כבוד' (ב"ש – בגימטריא ב"פ קס"א), כי הם עיקרי המוחין; וב' המוחין חו"ג דדעת (שהם כנגד ב' שמות אהי האחרונים, במילוי אלפיין ובמילוי ההי"ן) נרמזים בשאר האותיות של תיבות אלו (רו"ך ו' ב"ד). (76) זח"ב סב, א. פה, א. קכא, א. ועוד. (77) משלי ו, כג. (78) נוסח ברכת אהבת עולם. (79) שלח טו, כד. ב"ב ד, א. ועוד. וראה גם לקמן אגה"ק סי"ד ובכ"מ. (80) ת"ו בהקדמה (ז, א). (81) ראה זח"ב ח"ב קעה, ב. ח"ג קיח, ב. רסב, א. לקו"ת שה"ש מז, ד. ובכ"מ. (82) ראה גם מאמרי אדה"ז תקס"ז ע' דש ואילך. תקס"ט ע' קנ. אמרי בינה שער הק"ש פפ"ד ואילך. אוה"ת ואתחנן ע' רלה ואילך. שורש מצות התפלה פמ"ז ואילך. ועוד. (83) תו"א ר"פ ויחי (עיי"ש).

(67) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ז ע' סד. תקס"ח ח"ב ע' תרסא. ועוד. (68) ראה פע"ח שער חהמ"צ פ"ח. שער ספה"ע פ"א. (69) עיין זח"ב ח"א לא, ב (ושם – שהוא בחי', אלקים עילאה). ח"ג סה, א. (70) וזהו ש'אלקים בגימטריא, הטבע', כי המדות דחי (בחי' בינה, שם אלקים) הן טבעיות. (71) ראה זח"ג רסב, ד. לקמן פמ"א. ובכ"מ. (72) אלא שבתפילין ישנם כל הד' מוחין, ובמזוזה ישנם רק ב' מוחין – חסד וגבורה דדעת, שהם ב' פרשיות שמע והי"ו אם שמוע. (73) וכן ד' הכוסות דפסח, שהם כנגד הד' מוחין, נחלקים לב' חלוקות: ב' הכוסות שכנגד חו"ב הם קודם הסעודה, וב' הכוסות שכנגד חו"ג דדעת הם אחר הסעודה. (74) ראה זח"ב נו, א. ח"ג ד, א. (75) ועיין פע"ח שער הק"ש פ"ד, שב' פעמים קס"א (הגימטריא דשמות אהי הראשונים, שהם

ליקוטי אמרים

פרק לח

תקנה

ובכוונה זו הוא לומד ומקיים המצות וכן בכוונה זו מתפלל ומברך הרי כוונה זו על ד"מ כמו נשמת המדבר שהוא בעל שכל ובחירה ובעת ידבר ומי שדעתו קצרה לידע ולהתבונן בגדולת א"ס ב"ה להוליד האהבה מבינתו בהתגלות לכו וכן היראה כמוחו ופחד ה' בלבו רק שזוכר ומעורר את האהבה הטבעית המסותרת בלבו ומוציאה מההעלם והסתר הלב אל הגילוי כמוח עכ"פ שיהיה רצונו שבמוחו ותעלומות לכו מסכים ומתרצה בריצוי גמור באמת לאמיתו למסו' נפשו בפועל ממש על יחוד ה' כדי לדבק' בו נפשו האלהית ולבושיה ולכללן ביחודו ואחדותו

[ב, 8]

הדיבור, ולכן נקרא סוג האדם בשם „מדבר“⁹¹ ולא בשם „משכיל“⁹².

(כ"ק אדמו"ר⁹³)

בעל שכל ובחירה: משמע שענין הבחירה קשור עם ענין השכל⁹⁴, היינו שמאחר שהאדם הוא בעל שכל, אין הוא מוכרח להישאר באותו קו שנוטה אליו בטבע תולדתו⁹⁵ (כשאר הנבראים שאינם יכולים לשנות טבעם⁹⁶), אלא יש לו בחירה חפשית לבחור כרצונו.

ואין זה סותר להמבואר בלקו"ת⁹⁷ שכח הבחירה שבאדם הוא מצד שיש בו השראת אוא"ס [שלמעלה מבחי' חב"ד⁹⁸], כי מהמבואר שם שהשראת אוא"ס היא בעולם התיקון דוקא, מובן שענין זה שייך לענין השכל (או שמתלבש בשכל), כי תיקון עיקרו מוחין.

(כ"ק אדמו"ר⁹⁹)

ג"כ ת"ר תולדות יד, ב ואילך. ובארוכה – סה"מ ת"ר ע' ח ואילך. (95) ראה שמונה פרקים לרמב"ם רפ"ח. לח"מ ה' תשובה שם ה"ד. ת"ר שם יד, א. שער הבחירה לאדהאמ"צ ספ"ז (שערי תשובה יט, ב). (96) לכאורה י"ל שזהו לפי שהטבע שבבע"ח הוא ציור גמור, משא"כ באדם שהוא רק (כלשון הרמב"ם שם) „מוכן למעלה או לחסרון“. אבל: (א) מכיון שגם באדם ההכנה היא באופן שנוטה לזה [ועד שמצד הכנה זו נקרא בכתוב בשם רשע (ראה תהלים נח, ד: „זורו רשעים מרחסון)], הרי צריך הוא לכת מיוחד כדי שיוכל לבחור היפך נטייתו. (ב) זה גופא שההכנה שבאדם אינה ציור גמור הוא מצד [ששרשו מבחי' (דעת עליון) שלמעלה מציור מוגדר (כמבואר בתו"ח שם), שהוא] שורש כח הבחירה שבו. (97) שם. (98) לקו"ת שם, א. (99) לקו"ש שם ע' 113.

כתיב תחלה „ושננתם גו“⁸⁴ (לימוד התורה) ואח"כ „וקשרתם גו“⁸⁵ (קיום המצוות), ובפרשה שני' כתיב תחלה „וקשרתם גו“⁸⁶ ואח"כ „ולמדתם גו“⁸⁷.

(מהר"רי"צ אבי כ"ק אדמו"ר⁸⁸)

ולהוליד מבניתו יראה עילאה: משמע שע"י יראה תתאה לחוד אינו נעשה במדריגת מדבר. ועיין לקמן פמ"א⁸⁹.

(כ"ק אדמו"ר¹³⁷)

נשמת המדבר שהוא בעל שכל ובחירה ובעת ידבר: משמע שיתרון האדם על החי הוא השכל שבו⁹⁰.

אבל בפרטיות יותר – השכל אינו אלא בחינת „חי“ שבנפש האדם, ועיקר מעלת סוג המדבר (שבה הוא נבדל בתכלית מסוג החי) מתבטאת ב(שורש) כח

(84) ואתחנן ג, ז. (85) שם, ת. (86) עקב יא, יח. (87) שם, יט. (88) לקוטי לר"צ לתניא ע' יז ואילך. (89) ושם: „ואף דיש בן שהוא ג"כ עבד הרי אי אפשר לבא למדרגה זו בלי קדימת היראה עילאה כידוע ליודעים“. (90) ראה גם רמב"ם ה' יסוה"ת פ"ד ה"ח. סה"מ תש"ט ע' 35 ואילך (ע"פ הקדמת הרמב"ם לפי המשניות). ובכ"מ. (91) אבל בסה"מ תש"ב ע' 102 – שנקרא „מדבר“ הוא לפי שהדיבור הוא התחלת מעלת האדם. (92) ראה סה"מ תרכ"ח ע' רסב ואילך. תרל"ז ח"ב ע' תלא. סה"ש תורת שלום ע' 245. ובתו"א בראשית ג, סע"ד: „במדבר נוסף עוד על כולם נפש השכלית נפש המדברת“. (93) לקו"ש ח"ו ע' 112 הערה 46. (94) ראה רמב"ם ה' תשובה רפ"ה (הובא בלקו"ת אמור לח, ב): „רשות לכל אדם נותנה.. שיהא הוא מעצמו בדעתו ובמחשבתו יודע הטוב והרע ועושה כל מה שהוא חפץ בו“. ועיין

שהוא רצון העליון המלוכש בת"ת ובקיום המצות כנ"ל וגם היראה כלולה בה לקבל מלכותו שלא למרוד בו ח"ו ובכוונה זו הוא סור מרע ועושה טוב ולומד ומתפלל ומברך בפירוש המלות לבדו בלא דחילו ורחימו בהתגלות לבו ומוחו הרי כוונה זו עד"מ כמו נשמת החי שאינו בעל שכל ובחירה וכל מדותיו שהן יראתו מדברים המזיקים אותו ואהבתו לדברים הנאהבים אצלו הן רק טבעיים אצלו ולא מבינתו ודעתו וכך הן על ד"מ היראה והאהבה הטבעיות המסותרות בלב כל ישראל כי הן ירושה לנו מאבותינו וכמו טבע בנפשותינו כנז"ל:

סור מרע ועושה טוב: לכאורה צ"ל „סר מרע“, כמו „ועושה טוב“.

(כ"ק אדמו"ר²⁸)

רצון העליון המלוכש בת"ת ובקיום המצות כנ"ל: עיין לעיל פכ"ג. פל"ה¹⁰⁰.

(כ"ק אדמו"ר¹³)

לקוטי הגהות – מיוחס להצ"צ

ואפי' אבנים: עיין שעהיוה"א פ"א¹⁰². האהבה .. וכן היראה: עיין לעיל פט"ז בענין דחילו ורחימו טבעיים ושכליים.

דהרהור לאו כדבור: עיין אגה"ק סכ"ט (ד"ה אשת חיל עטרת בעלה)¹⁰¹. קו"א ד"ה להבין איך הקורא בסיפורי מעשיות שבתורה: „הדיבור י"ל דבוקע וסליק .. משא"כ בהרהור כו“.

שלא הוזכר שם אבן בעשרה מאמרות שבתורה אעפ"כ נמשך חיות לאבן ע"י צירופים .. עד שמשתלשל מעשרה מאמרות ונמשך מהן צירוף שם אבן והוא חיותו של האבן.

100 כנראה הכוונה – נוסף על ציון המקום – גם להמבואר שם ע"ד החילוק שבין ת"ת לקיום המצוות. **101** ושם: „והרהור לאו כדבור דמי ואינו יוצא י"ח בהרהור לבדו כו“.
102 ושם: „שגם בדומם ממש כמו אבנים ועפר ומים יש בחי' נפש .. ואף